

מדשן ביתך

גליון
מס' 235

פנינים ורעיונות נפלאים לפורים ומגילת אסתר מאוצרו של הרב יוסף זריצקי שליט"א
נערך לדפוס לע"נ המחנך רבי דוד ב"ר חיים הכהן עדני זצ"ל

פורים
תש"פ

לירושלם". נמצא, שאם היו חמשת אלפים ארבע מאות כלים במקדש
ובכל יום הוצגו שלושים כלים, הרי המשתה צריך לארוך מאה ושמונים
יום.

מוסר השכל חשוב למד רבי ראובן קרלינשטיין ממשתה אחשוורוש.
מדי לילה נערכות חתונות רבות, כן ירבו שמחות בישראל. כמה זמן
נמשכת חתונה? שלוש-ארבע שעות. היעלה על הדעת שחתונה תימשך
יום שלם, משעת בוקר מוקדמת עד אחר הצות לילה? הרי זה חסר טעם.
וחתונה שתימשך שבוע שלם ברציפות, מבוקר ועד לילה?
והנה אחשוורוש עושה משתה לכל שריו ועבדיו, והמשתה נמשך - חצי
שנה, שמונים ומאת יום!

מה ההסבר לזה? לשם מה הוא צריך לערוך להם משתה ממושך כל כך?
אלא, יש לאחשוורוש אלף ושמונים אוצרות שירש מנבוכדנצר. יש לו דהך
פנימי לעשות רושם באמצעות האוצרות הללו ולהראות אותם לכולם..
אולם איך מספיקים להציג בפניהם את כל המלאי העצום הזה? הרי אין
טעם להציג את כל האוצרות הרבים בבת אחת מה עושים?
מצא עצה: הוא יערוך משתה ארוך, שיימשך חצי שנה, מאה ושמונים יום.
בכל יום, בעיצומו של המשתה, בעוד כולם מטיבים את ליבם בסעודה כיד
המלך, יציג בפניהם ששה מאוצרותיו. לפי חשבון פשוט, לאחר חצי שנה
הוא ישלים את הצגתם של כל אלף ושמונים האוצרות, ועל ידי כך יצליח
להרשים את המשתתפים בגודל כבוד מלכותו ויקר תפארת גדולתו.
והוא לא הסתפק בכך. לאחר שתמו מאה ושמונים ימי המשתה, הוא עשה
"לכל העם הנמצאים בשושן הבירה למגדול ועד קטון משתה שבעת ימים
בחצר גינת ביתן המלך". כל אחד בממלכה הוזמן להשתתף במשתה,
עשירים ופשוטי עם, גדולים וקטנים. שבוע ימים של אכילה ושתייה כיד
המלך. יינות נשפכו כמים, ולא סתם יינות פשוטים, אלא יינות משובחים
ויקרים...

מגילת אסתר

"שבע ועשרים ומאה מדינה" (א' - א')

רבי עקיבא היה יושב ודורש ונתנמנמו התלמידים, בעא לערערה יתהון,
אמר, מה זכתה אסתר למלך על שבע ועשרים ומאה מדינה, אלא כך אמר
הקדוש ברוך הוא, תבוא אסתר בתה של שרה שחיתה שבע ועשרים ומאה
שנה, ותמלך על שבע ועשרים ומאה מדינה. [אסתר רבה א' ה']
שואלים איזו זכות היא זאת, הרי היה לה בעל גוי. ומפרשים שמיד אחרי
נס פורים כבר מת אחשוורוש, ועד שגדל דריוש שהיה הבן של אסתר ומלך
על המדינות עוד לקח הרבה זמן ובינתיים היא היתה מלכה לבד.

"בשנת שלוש למלכו עשה משתה" (א' - ג')

המשתה שערך אחשוורוש היה ברוב פאר והדר כפי שמתואר בפסוקים
בפרוטרוט "חור כרפס ותכלת אחוז בחבלי בוז וארגמן על גילי כסף
ועמודי שש מטות זהב על רצפת בהט ושש ורד וסחרת והשקות בכלי זהב
וכלים מכלים שונים ויין מלכות כרב כיד המלך". והנה אין משתה בלא
כלי שיר, אך אלו אינם מוזכרים המגילה כחלק ממשתה אחשוורוש, מדוע
לא מוזכר שניגנו והנעימו למשתתפים בקול שיר ונגינה? אומר המהר"ם
שיף: המשתה היה "כרצון איש ואיש", ואי אפשר שהנגינה שתנוגן
שתערב לאזנם של כל המשתתפים. ומה שערב לאוזנו של אחד צורם
לאוזנו של חברו... ועל כן לא ניגנו.

"ימים רבים שמונים ומאת יום" (א' - ד')

מדוע אחשוורוש עשה משתה מאה ושמונים יום? אומרים הז"ל [אסתר רבה,
פרשה ב, אות א] - "בהראתו את עשר כבוד מלכותו, דבית רבי ינאי וחזקיה,
תרויהון אמרין ששה ניסין אוצרות היה פותח ומראה להן בכל יום. שש
אוצרות ביום ואוצר יש בו חמש קופות, כך מבואר בגמ' שבת קכ"ו:], ממילא,
הוא הציג בכל יום שלושים כלים. וכתוב [עזרא א, י"א] "כל כלים לזהב ולכסף
חמשת אלפים וארבע מאות הכל העלה ששבצר עם העלות הגולה מבבל

הזכויות שמורות למלקט הרב יוסף זריצקי שליט"א

דרוש חכם לב היודע את ערך זיכוי הרבים בלימוד התורה

וזוכן לתרום את הוצאת הספר "מדשן ביתך" המלא וגדוש יותר מרבבת
פנינים ורעיונות נפלאים ומתוקים המיועדים לדרשנים, מגידי שיעורים, מרצים

ושאר מזכי הרבים וכמובן לכל אוהבי תורה ומבקשיה

ניתן לפנות בטלפון 054/8484044

או בדואר אלקטרוני mideshenb@gmail.com

ואם השתיה היתה כדת, אומרים חז"ל [מגילה י"ב] "כדת של תורה", מה בתורה אכילה מרובה משתיה, כך במשתה אחשוורוש היתה אכילה מרובה משתיה.

מבאר הגר"א מוילנא זצ"ל: אומרת המשנה באבות "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה". במים נאמר שיעור ומידה - משורה. אמנם 'משורה' זו מידה קטנה מאוד - אחד משלושים ושלושה בלוג, אבל אחרי הכל זה שיעור ומידה. אבל בפת לא נאמר שיעור, אלא "פת במלח תאכל". כמה תאכל? בלי שיעור. אכול כאוות נפשך!

מכאן נוכל לקבל מושגים על משתה אחשוורוש: אם השתיה היתה מרובה כל כך, נתאר לעצמנו מה היתה האכילה הבלתי מוגבלת...

ובכך לא די, גם כל התפאורה מסביב היתה מלכותית ברמה יוצאת דופן. כל משתתפי המשתה ישבו על מיטות כסף. הרצפה היתה עשויה אבנים טובות ומרגליות. אם בכל ימות השנה הם היו רגילים לדרוך על עפר, כעת הם דרכו על יהלומים.

אין מה לומר: במשתה אחשוורוש היה להם 'עולם הזה' אמיתי. אין 'עולם הזה' יותר מזה!

וכאן נשאלת השאלה: למה המגילה היתה צריכה לתאר לנו את כל העולם הזה? הגשמי הזה? למה אנו צריכים לקרוא תיאור מפורש על העולם הזה ב'מיטבו'? מה זה נותן לנו?

התשובה היא: כדי שנקבל מושג מה זה חיי עולם הזה, ומה נוכל לקבל שמוץ של מושג מה המשמעות של "יפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה" [אבות ד - י"ז].

בשיא העולם הזה - הכל קורם

ויש כאן לימוד נוסף:

"ביום השביעי כטוב לב המלך בין אמר... להביא את ושתי המלכה לפני המלך בכתר מלכות להראות העמים והשרים את יפיה". ברגע השיא של המשתה המלך רוצה למצות את העולם הזה, חותר להביא את העולם הזה אל השלמות שלו. ואז, לא זו בלבד שלא הצליח בכך, אלא גם מה שהיה עד עתה - ברגע אחד הכל מת.

עד לפני רגע היה ממש נפלא, שיא השיאים של העולם הזה. וברגע אחד - שוד ושבר. הכל מתמוטט, נמוג ואיננו.

אחשוורוש תכנן להגיע לשיפיון של העולם הזה, אבל אז הסתבר לו שלא הכל נתון בידו. התוכנית שלו משתבשת - ושתי ממאנת לבוא, "ויקצוף המלך מאוד וחמתו בערה בו", והוא החליט להרוג את ושתי.

למה כפל הכתוב "ויקצוף המלך מאוד - וחמתו בערה בו"?

אצל עם ישראל, כל הכועס כאילו עובד עבודה זרה וכל מיני גיהנם שולטים בו. כשיהודי כועס, הנשמה הקדושה שלו מסתלקת ממנו, ובמקומה נכנסת בו נשמה טמאה. אבל אצל הגויים שחרור הכעסים הוא תופעה 'בריאה'. כשמצטבר כעס בלב, משחררים אותו החוצה - ונרגעים.

גם אחשוורוש נהג כך - "ויקצוף המלך מאוד". אבל הכעסים לא השתחררו. במקום להירגע, הוא כעס עוד יותר - "וחמתו בערה בו". הוא חשב לעצמו: אחרי כל המאמצים שעשיתי להרשים את תושבי הממלכה, אחרי כל

היקר והגדולה שהפגנתי לעיני כולם, איזו השפלה ובזיונות ספגתי, ועוד נשארת בלי ושתי. בשביל מה הייתי צריך את כל המשתה הזה?! חבל שטרחתי כל כך, חבל על כל המיליונים שהלכו לאיבוד. מה נשאר לי מכל זה? כלום!

זה הציור האמיתי של העולם הזה, וזה הלימוד שלומדים מן המגילה: אחרי שמגיעים לשיפיון של העולם הזה - בבת אחת הכל קורם ונשארים בלי כלום. (מתוך עלון יחי ראובן של רבי ראובן קרלינשטיין)

"והשתיה כדת אין אונס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש" (א' - ה')

דרשו בגמרא מגילה [יב:] "לעשות כרצון איש ואיש - אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן". ובאר רש"י שהם היו שרי המשקים באותו משתה. על פי דברים אלו מבאר המגיד מדובנא את הפסוק כולו: "והשתיה כדת אין אונס" - איש לא הכריח את היהודים לעבור על דתם ולשתות מן היין "כי כן יסד המלך על כל רב ביתו" - המלך מינה לשרי המשקה את המן ומרדכי, וציווה "לעשות כרצון איש ואיש" - ובעניין זה היה רצונם של מרדכי והמן משותף - שהיהודים לא ישתו מן היין. המן משום שלא חפץ בטובתם של היהודים. ולא "פרגן" להם כוס יין... וכמובן מרדכי משום שלא רצה שיתגאלו ביין פיגולים.

"לעשות כרצון איש ואיש" (א' - ה')

דרשו בגמרא מגילה [יב:] "לעשות כרצון איש ואיש - אמר רבא: לעשות כרצון מרדכי והמן". וזה תמיהה גדולה איך הסכים מרדכי הצדיק להיות שר המשקים בסעודה של אותו רשע בעוד שהוא עצמו הזהיר את בני ישראל לא ללכת, מתרץ רבי חיים קנייבסקי שמרדכי הצדיק רצה למנוע את מי שבא לשם מעם ישראל שלא ישתו יין נסך ולא יאכלו מבישולי עכו"ם, ולכן הוא בעצמו נתן להם יין שלא נגע בו גוי וכן זרק לתוך התנור קיסם שלא יאכלו פת עכו"ם כי עד כמה שאפשר להציל, ולהציל איש יהודי מאיסור צריך לעשות ואפילו במחיר להיות שר המשקים במשתה אחשוורוש.

"להביא את ושתי... ותמאן המלכה ושתי" (א' י"א - י"ב)

מדוע המלך לא הבין את סיבת סירובה של ושתי לבא, ועוד וכי במצב כזה שהיא טוענת שיש לה קרן על הראש אחשוורוש רוצה שתיראה לפני חבריו המלכים? והדברים מבוארים ברמב"ם בפירושו למגילת אסתר שאומר שכאשר הגיעו שליחי המלך להביאה, נעמדה ושתי ונטלה המראה כדי להתקוטט. והכעיר אלוקים את פניה בין שתי עיניה שצמח לה משהו בולט במצחה או צרעת, והיא הייתה רואה את מה שבפניה, וחברותיה לא ראו כלום והיו תמהות על כך שהיא רואה ואין לה כלום, ולכן קצף המלך מאוד, כי לא הייתה סיבה לאי בואה, כי כל רואיה לא ראו מאומה לא ראו מה שהיא ראתה במראה.

"אם על המלך טוב יצא דבר מלכות מלפניו" (א - י"ט)

ממוכן הציע לבטל את החוק שאחשוורוש צריך להתייעץ עם שבעת שריו אלא מספיק שיצא דבר מלכות מלפניו, דהיינו שמספיק שהמלך בעצמו יחליט. וזו שעמד לו לרועץ כי כשאמר חרבונא לפני המלך גם הנה העץ וכו' אמר המלך "תלוהו עליו" ולא נזקק לאסיפת שריו.

"וזאת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" (ב' - ט)

מלמד שהייתה בהן שבעת ימי השבוע בכדי לדעת מתי הוא שבת. [מגילה י"ג]
שואל רבי יהונתן אייבשיץ בספרו "נערות דבש" וכי אסתר שהייתה נביאה, לא ידעה מתי הוא יום השבת, עד שהייתה צריכה את הנערות כדי למנות בהם את ימי השבוע? אלא, מכאן רבי יהונתן, על אסתר נאמר: "אין אסתר מגדת את עמה" דהיינו אסתר הסתירה את העובדה שהיא יהודיה. ומכיוון שאמרו חז"ל [כתובות נט:] הבטלה מביאה לידי חטא, מסתבר לומר שאסתר למרות שהייתה מלכה, בוודאי הייתה עוסקת בכל ששת ימי המעשה במלאכה. ואם תשגחנה נערותיה שבשבת היא אינה עושה במלאכה, היו מבינות את עמה ומולדתה של אסתר. על כן נהגה אסתר בחכמה ובערמה וסידרה תורנות בין הנערות כך שכל אחת תשרת אותה יום אחר בימי השבוע. כך שהנערות ששירתו את אסתר בימי החול וראו אותה עוסקת במלאכה, לא נמצאו עמה בשבת, והיו סבורות שתמיד היא עוסקת במלאכה, גם בשבת. ואילו הנערה שנמצאה עמה בשבת וראתה שאסתר אינה עוסקת במלאכה, סברה שגם בימי השבוע אין היא עוסקת במלאכה כיאה למלכה.

"ובהגיע תור נערה ונערה" (ב' - י"א)

"ובהגיע תור אסתר בת אביחיל" (ב' - ט"ז)

הטעמים על המילים נערה ונערה הם קדמא ואזלא, ואילו הטעמים על המילים ובהגיע תור אסתר הם מונח מונח. כותב הגר"א מוילנא שהטעם הוא שכל נערה "קדמא ואזלא" מקדמת את עצמה למשרת המלכה, אבל אסתר פעלה בדיוק הפוך היתה מבקשת דיחויים והיתה עושה את עצמה חולה כדי לדחות את מועמדותה למלכה וזה רמוז במילים "מונח מונח" שהיתה שוכבת ומונחת עד שנאמר "ותלקח אסתר" שנלקחה בכח.

"ששה חדשים... וששה חדשים... ובתמרוקי הנשים וזוה הנערה באה אל המלך" (ב' - י"א)

"ה' בית אברהם" זצ"ל כשהיה קורא אלו הפסוקים היה בוכה בכיות נוראות. כי 'תמרוקי הנשים' הוא רמוז למירוק הנשמה י"ב חדשים בגיהנום על כל מיני תאוות ורק אח"כ וזוה הנערה - הנשמה באה אל המלך - מלך מלכי המלכים וכמו שכתב האבן עזרה כי סתם 'המלך' הנוכח במגלת אסתר הכוונה על מלך מלכי המלכים הקב"ה.

"ויודע הדבר למרדכי" (ב' - כ"ב)

"והן לא היו יודעין כי מרדכי מיושבי לשכת הגזית היה והיה יודע בשבעים לשון". [מגילה י"ג]

מסופר שפעם אחת הגיע מונטיפיורי אל בעל "חידושי הרי"ם", וניסה לשכנע אותו בחשיבות לימוד וידיעת שפות זרות, והביא ראיה לדבריו, שכל נס מגילת אסתר נבע מכך שמרדכי ידע שבעים לשון! השיב בעל "חידושי הרי"ם" מיניה וביה: "אדרבה, בתוך ההוכחה שלך מוכח הפוך, שאין ללמוד שפות נוספות! שהרי, אם כל היהודים היו יודעים שבעים לשון, בגתן ותרש היו חוששים לדבר בשפתם בסמוך למרדכי היהודי. אך מכיון שסברו שכל היהודים הם בורים ועמי הארץ המבינים אך ורק אידיש, הם שוחחו בחופשיות ליד מרדכי..."

"ויודע הדבר למרדכי ויגד לאסתר המלכה" (ב' - כ"ב)

יש להבין מדוע סיפר מרדכי לאסתר שבגתן ותרש תכננו להרוג את אחשוורוש וכי מה אכפת לו שיהרג, מתרץ הרבי ר' העשיל. מרדכי העדיף לגלות למלך את שומרי הסף שבכך יהרגו את שניהם מאשר יהרגו את המלך לבדו, עדיף להרוג שני גויים מאשר גוי אחד.

"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" (ב' - כ"ג)

דרשו חז"ל מ"כאן יכל האומר דבר בשם אמרו מביא גאולה לעולם. ויש להבין מה כל הגדלות של אסתר שאמרה בשם מרדכי, וכי למה תחזיק טובה לעצמה, הרי באמת שמעה זאת ממרדכי, ומגיע לו מן הדין שכר על שהציל את אחשוורוש.

ויש ליישב, דהנה חז"ל דרשו על הפסוק "ותלבש אסתר מלכות" שלבשה רוח הקודש, וא"כ ידעה היטב מה שעשו בגתן ותרש בכדי להרוג את אחשוורוש, והיתה יכולה לספר למלך בשם עצמה, ובכל זאת לא החזיקה טובה לעצמה ואמרה למלך בשם מרדכי וזהו גדלותה.

"כי כן ציוה לו המלך" (ג' - א)

אומר הרוקח, כל שררתו של המן הייתה לא יותר משבעים יום. כמניין כ"ן. כן - ציוה לו המלך - מלכו של עולם.

"ומרדכי לא יכרע ולא ישתחוה" (ג' - ב)

מרדכי היהודי לא כרע ולא השתחוה להמן בשושן הבירה. מדוע היה צריך להפגין כך במפגיע לעיני כל, היה מספיק שהיה יושב בביתו וממילא היה מונע מעצמו את הצורך לכרוע ולהשתחוות אומר ר' שלמה לוינשטיין, מרדכי ידע שהמן שונא יהודים, וכל מטרתו היא להרוג אותם, לכן בכוונה תחילה נמנע מרדכי לכרוע ולהשתחוות לו, וחשב, אולי כשהמן יראה שאני לא משתחוה, יתרגז, ואז הוא יהרוג אותי, וכשיגיע למלך עם תכנית להרוג את היהודים, הדבר ייראה מוזר בעיני המלך, האם מידי יום יהרגו יהודים בממלכתו? וא"כ, מרדכי התכוון למסור את עצמו על כלל ישראל כדי להצילם, אלא שהמן הבין שמרדכי טומן לו פח, הוא ביקש "להשמיד

את כל היהודים עם מרדכי". המן הבין שרק אם ישאף להרוג את כולם יחד ולא בשלבים, אז יש לו סיכוי להוציא לפועל את זממו. וכמו מרדכי, גם אסתר פעלה במסירות נפש ממש למען עם ישראל, כשנכנסה למלך בלי שהוזמנה, ידעה שהיא מסתכנת בנפשה. ואמנם, מובא במדרש, שכשבאי הארמון ראו את אסתר נכנסת למלך, החלו לחלק את הירושה שלה - "יחלקו בגדי ועל לבושי יפילו גורל" [תהילים כ"ב - י"ט]. אלו דוגמאות של מנהיגים אמיתיים, שמוכנים למסור את נפשם על כלל ישראל.

"כי הגיד להם אשר הוא יהודי" (ג - ד)

נשאלת השאלה האם עד עתה לא ידעו שמרדכי הוא יהודי. אלא אומר ה"חתם סופר" ודאי שידעו, רק שהפירוש כך הוא, מרדכי הגיד להם שהוא המן הרשע יש לו דין יהודי כי איתא במגילה [ט"ז] המן נמכר למרדכי לעבד עבור פת לחם, וא"כ המן הוא עבד כנעני שחייב במצוות כאשר זה הגיד להם מרדכי אשר המן עצמו יהודי.

"ודתיהם שונות" (ג - ה)

מה רצה המן לומר בדברים אלו הרי כל עם ולשון יש לו חוקים ומשפטים אחרים ומה רע שלישראל יש חוקים משלו? מתרץ הספר "דבש השדה", שהמן ביקש להראות למלך שכל החגים של היהודים נובעים ממפלתם של הגויים. פסח ממפלתו של פרעה, חנוכה ממפלתם של היוונים, ואת דתי המלך אינם עושים" כלומר, ממך אחשורוש עדיין אין להם חג, ואם לא תכלה אותם יעשו לך מפלה ויעשו מזה חג.

"ואת דתי המלך אינם עושים" (ג - ה)

ואת דתי המלך אינם עושים דמפקי לכולא שתא בשח"י פה"י. [מגילה י"ג:] המן טוען למלך כאשר רוצים לקחתם לעבודת המלך - לצבא, היהודים הבטלנים הללו אומרים שבת היום, פסח היום! לכאורה איזו טענה היא, מילא שבת זו טענה מובנת. כל השבוע מתכוננים לשבת, אבל פסח, מה פתאום, הרי זה רק חודש בשנה?! אלא אומר ה"בן יהודע" כאשר באים לקחתם לצבא, הם אומרים כך: בחודש אייר, אנחנו חייבים לצאת לשדות לקצור חיטים. אומר להם המן: קנו בחנות, מה רע? והם משיבים: לא, החיטים צריכות להיות שמורות משעת קצירה. והנה אחר שלוש שבועות הם שוב יוצאים לקצור חיטים. מה קרה? הרי כבר קצרתם?! לא, החיטים נפסלו, ירדו עליהם גשמים... אחרי חודש, שוב הם יוצאים לשדות לקצירת חיטים... מה עכשיו? החיטים נרטבו, הנהר עלה והציף את המחסנים... כך עוברים עליהם חודשים אייר סיון ותמוז... הגיע חודש אב. רוצים לקחתם לעבודת המלך. אי אפשר - אנחנו חייבים ללכת לכרמים לבצור ענבים למצוות הפסח, לארבע כוסות, שהרי אי אפשר לקנות סתם יין בשוק. בחודש אלול הם הלכים לכפרים, לגדור תמרים לחרוסת ולמתק את המאכלים לפסח, אומר להם המן לכו לקנות בשוק. והם עונים: לא שייך, חייבים תמרים כשרים לפסח. צריך להשיג עליהם... בתשרי כמובן אי אפשר לצאת לצבא, כולו מלא בחגים... סוף כל סוף מגיע חשון. בואו

לצבא. לא ולא, שוב הם אומרים אנחנו מתכוננים לחג הפסח. מה הקשר עכשיו חשון, יש עוד חצי שנה עד פסח?! צריך לברור את גרעיני החיטים, זה החודש הכי מתאים, לא קר, ולא חם, אין זיעה שתחמיץ אותם. בחודשי החורף הקרים, כסליו טבת ושבט, בהם בכל מקרה אי אפשר לעבוד את המלך. יש גשמים עזים, שלגים, בוץ וקור. מגיע חודש אדר. אולי עכשיו תלכו לצבא? צריכים לתקן את ענייני אפיית המצות, להתקין רחיים, לנקות את מקום האפייה ואת הכלים, לטחון חיטים. בחודש ניסן זה בכלל בלתי אפשרי. מנקים את מחמץ. הגעלת כלים, תופרים בגדים, מתכוננים לסדר. אופים מצות... כך כל השנה היהודים נפטרים מעבודת המלך!

תירוץ נוסף מדוע הזכיר המן דווקא שבת ופסח, ולא שבועות, סוכות או יום כיפור? אלא משום שיהודי המחלל שבת, נחשב כמומר לכל התורה כולה, וההתייחסות אליו הרבה יותר חמורה מאשר אל יהודי האוכל חזיר. מדוע? מבאר בספר "תפוחי חיים", גוי לא חייב לאכול חזיר, רצה אוכל רצה אינו אוכל, אבל לגבי שמירת שבת, לגוי אסור לשמור שבת, וגוי ששבת חייב מיתה, והוא חייב לחלל שבת. ואם יהודי אוכל חזיר, הוא לא מגדיר את עצמו כגוי, כי גם הגוי לא חייב לאכול. אבל לעומת זאת, אם הוא חילל שבת, הוא כמו גוי, שזהו דבר שהגוי מחויב לעשות. השבת משמשת לאות בין הקב"ה לבין עם ישראל לעולם, ועל האות הזה ולקשר הקיים ביניהם, יש לשמור בכל מחיר.

לפי"ז אפשר לבאר את מה שהמן אמר על היהודים שה"י פה"י, שני חגים אלו הם החגים היחידים שאסור לגויים לקחת חלק בהם, כי בפסח אסור לגוי לאכול מהקרבן, כמו שכתוב "כל בן נכר לא יאכל בו", ושבת אסור לו לשמור. לא אכפת לו שאתה שומר שבת, אלא שהוא לא יכול לקיים. אבל שאר החגים גם הגוי יכול לקיים וקנאתו של המן היתה רק במה שהוא לא יכל לקיים.

"אם על המלך טוב יכתב לאבדם" (ג - ט)

בילקוט שמעוני [אסתר רמז תתנ"ז] כתוב שמושה רבינו אמר לאליהו שאם נחתמה הגזירה בטיט ולא בדם אפשר לבטל הגזירה, הלך אליהו למרדכי וגילה לו שאפשר לבטל את גזירת המן משום שהוא יודע שהיא לא חתומה בדם אלא בטיט פעם בא זקן אחד שהתחזה כעני לפני רבי חיים מוואלאזין זצ"ל בעת שחילק מתנות לאביונים ושאל את הגר"ח היכן זה רמוז במגילה, ולא ידע הגר"ח היכן, והראה לו העני רמז שכתוב "לאבדם" וקוראים זאת "לא בדם" ובחג הפסח שלאחריו ביקר הגר"ח את רבו הגר"א מוילנא וסיפר לו את המעשה, גילה לו הגר"א שהעני היה אליהו הנביא.

"טף ונשים ביום אחד בשלושה עשר" (ג - י"ג)

מדוע רצה המן להשמיד את כל היהודים ביום אחד, מה אכפת לו שדבר זה יקח כמה ימים, אלא המן חשש שגורלו יהיה כמו שאר הרשעים שרצו להרע לישראל וה' הפר עצתו ונהפך לימי משתה ושמחה, וא"כ אמר המן בליבו אם לפחות לא תצליח מזימתי ויהפוך יום זה לשמחה, לפחות יהיה

להם רק יום אחד לשמחה ולא ימים רבים כמניין הימים שתכננו להרוג ביהודים.

"המלך והמן ישבו לשתות והעיר שושן נבוכה" (ג' - ט"ו)

לא ברור הקשר בין ראשית הפסוק "והמלך והמן ישבו לשתות" לבין סופו "והעיר שושן נבוכה". מדוע ישיבת המלך עם המן הביכה את אנשי שושן? מתרץ רבי שלמה קלוגר מברודי, לאנשי שושן היה ניסיון מר עם השתיה של אחשוורוש, שידעו שדרכו של אחשוורוש להשתגע כששותה יין, והוא מאבד את דעתו כפי שמובא בגמ': ויקצוף המלך מאוד אמאי דלקה ביה כוליה האי? אמר רבא, שלחה ליה בר אהוריריה אבא לקבל אלפא וחמרא שתי ולא רוי, וההוא גברו אשתמי בחמריה [מגילה י"ב], מיד גזר אחשוורוש על ושתי מיתה. אחרי שאחשוורוש התפקח מיינו וראה מה שקרה כתוצאה משתיית היין שהרג את ושתי, החליט לפרוש מן היין ולא היה שותה עוד יין, אולם עכשיו ששמעו אנשי שושן שאחשוורוש ישב עם המן לשתות, חששו פן ישתגע אחשוורוש כדרכו, ומי יודע על מי יצא הקצף, וכעת ברור הקשר בין חלקי הפסוק.

"ותשלח בגדים להלביש את מרדכי ולהסיר שקו" (ד' - ט"ו)

האם אסתר חשבה שמרדכי לבש שק מחמת שלא היו לו בגדים, הרי ברור שמחמת סיגוף קרע את בגדיו ולבש שק, אז מה יועיל שתשלח לו בגדים חדשים? התשובה, אסתר רצתה לרמוז למרדכי שהיא חולקת עליו בדרך בה יש לנקוט כדי להצמיח ישועה לעם ישראל. מרדכי סבר שיש להסתגף ובכך להשתתף בצער השכינה שהיא בגלות ואילו אסתר סברה שיש לעורר את הרחמים ע"י שמחה שהרי אין השמחה שורה מתוך עצבות. ואכן, אומר המדרש, כאשר הלבישו את מרדכי בבגדי מלכות והרכיבוהו על הסוס, שלחה אסתר שבעת אלפים נושאי כלי זמר כדי שמרדכי יגיע לכלל שמחה ובכך יהיה בכוחו לעורר רחמים.

"ויאמר ממוכן" (ד' - ט"ו)

במסכת מגילה [י"ב:] תנא ממוכן זה המן, יש לעיין מדוע שינה המן את שמו לממוכן, ויש לומר שאחרי שאחשוורוש התעורר משכרותו ציווה להרוג את ושתי וכנראה כדי להימלט מגזירת אחשוורוש להורגו שינה את שמו.

"וצומו עלי ואל תאכלו ואל תשתו" (ד' - ט"ו)

יש להבין מה הכפל לשון "וצומו עלי" ו"אל תאכלו ואל תשתו", הרי אם כתוב וצומו עלי - פירושו לא לאכול ולא לשתות, ויש לומר ע"פ המדרש אל תאכלו - כזית מצה ואל תשתו - ד' כוסות כי הצום היה ג' ימים ובתוכם ליל הסדר כמ"ש חז"ל [אסתר רבה ח' - י] ויעבור מרדכי שהעביר ביו"ט של פסח בתענית, ובכוונה תחילה עשו דווקא כך שהקב"ה רגיל אז בליל הסדר לרדת עם המלאכים לראות עריכת הסדר אצל עם ישראל ואז יראה שכולם בצער ויצילים. לכן היה הו"א שיאכלו רק מצה וד' כוסות לכן

היה צריך להדגיש ואל תאכלו מצה ואל תשתו ד' כוסות אפילו שזה חיוב מדאורייתא.

"וצומו עלי וכו' שלושת ימים וכו' גם אני ונעורתי אצום כן ובכן אבוא אל

המלך אשר לא כדת" (ד' - ט"ו)

מה הלשון 'כן' ובכן, דנראה לכאורה מיותר? ויש לפרש האדמו"ר מהר"ש מבעלז, הנה ג' ימים לילה ויום הם ע"ב שעות, וזה ציוו על כל היהודים להתענות, אבל אסתר ונעורתיה לא יכלו לצום ע"ב שעות, כי אחר צום ג' ימים יש ריח רע מהפה ואין דרך לעמוד כך לפני המלך לדבר עימו. ולכן אמרה שהיא תצום רק ע' שעות שהם גימטריה 'כן', כי אם תצום 'ובכן', שזה בגימטריה ע"ב, אז יצא שתבוא אל המלך אשר לא כדת.

"ותעמד בחצר המלך הפנימית" (ה' - ט"ו)

"כיון שהגיע לבית הצלמים - הסתלקה הימנה שכינה, אמרה: 'אלי אלי למה עזבתני', שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון? או שמא על שקראתיו כלב, שנאמר: 'הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי', חזרה וקראתו אריה, שנאמר: 'הושיעני מפי אריה'". [מגילה ט"ו:]

שואל רבי ראובן קרלינשטיין מדוע חששה אסתר שסילוק השכינה נובע מקריאתה לאחשוורוש 'כלב' וכי תואר זה לא מתאים למלך רשע כמוהו, האין הוא רשע ואכזר ככלב? מתרץ רבי ראובן קרלינשטיין בשם רבי יוסף רוזובסקי: "אדם הולך ברחוב ולפתע מגיח למולו כלב משוטט לבדו. תחילה מנסה האדם לגרש את הכלב בכל מיני צורות, אם בהרמת רגל או יד, אך אם הכלב נשאר עומד על מקומו. זורק עליו אבן כדי להפחידו ולהרחיקו מעליו. אבל כאשר נתקל אדם באריה, הרי לא ינסה לגרשו מעליו בתנועת יד או בהשלכת אבן. האדם יודע היטב שמול אריה מאיים אין לו שום דרך להתמודד, מלבד דרך אחת: תפילה לה' שיצילנו מידיו". ולכן כשאסתר ראתה שנסתלקה ממנה רוח הקודש, פשפשה במעשיה כדי למצוא את הפגם שבעטיו קרה הדבר. אמרה אסתר: "שמא על שקראתיו כלב" - כלומר, שהתייחסתי אל אחשוורוש כאל כלב, שאדם חושב שמסוגל להתגבר עליו. כך גם אני חשבת שאוכל לגבור עליו בכוחות עצמי, על ידי כל מיני מעשים והשתדלויות, "חזרה וקראתו אריה" - כשם שאין ביד האדם להתגבר על אריה בכוחות עצמו אלא הוא תולה כל בטחונו בה', אף אסתר השליכה את כל יתרה בה' שיצילנה מידיו.

"...ורוב בניו" (ה' - יא)

כתוב בגמ' [מגילה ט"ו:] וכמה רוב בניו אמר רב ל' עשרה מתו ועשרה נתלו ועשרה מחזרין על הפתחים. היכן זה נרמז בפסוק? אומר הגר"א מוילנא, הגמרא בפסחים [ט"ז:] אומרת, א"ר יצחק אין הפסח נשחט אלא בג' כתות של שלשים שלשים בני אדם, דהיינו שהיו ממלאים את העזרה לפחות שלושים איש ושוחטים ואח"כ יוצאים והייתה נכנסת כת שניה שגם בה לפחות שלושים איש ושוחטים ואח"כ כת שלישית. ולמה דווקא שלושים, אומרת הגמ' כי "ברוב עם הדרת מלך". מתברר אפוא כי ב"רוב" הכוונה לשלושים.

"וכל זה איננו שווה לי" (ה' - י"ג)

להמן היה הכל, עושר וכבוד כמו של המלך. רק דבר אחד גרם לו תסכול - מרדכי לא משתחוה לו... הוא מתעקש ונלחם להשלמת הדבר הזה, אלא שדווקא הרדיפה הזו גרמה לו לאבד את כל מה שהיה לו.

רמז נפלא לדבר הובא בגיליון 'המאיר': 'המן' עולה בגימטרייה תשעים וחמש כמניין 'המלך'. אבל הוא רצה עוד דבר אחד - תשעים ושיש ולבסוף מה נשאר לו? 'כלום'. והמילה 'כלום' בגימטרייה תשעים ושיש. ללמדנו, שמי שלא מסתפק במה שיש לו יכול חלילה להישאר בלי כלום.

"בגתנא ותרש" (י' - ב')

בפסוק זה הם נקראים בגתנא ותרש אך לעיל [אסתר ב' כ"א] כתוב בגתנא ותרש - ללא א', מדוע? ויש ליישב כי בספר הזכרונות היה כתוב שבגתנא או תרש רצו להרוג את המלך ע"י נתנית סם המוות באוכל של אחשוורוש, ומרדכי סיפר לאסתר, ואסתר סיפרה לאחשוורוש ועל ידי זה ניצל אחשוורוש. וא"כ אחר שהרגו את שניהם נמצא שאחד הרגו בחינם כי היועץ היה רק אחד או בגתנא או תרש וא"כ גרם מרדכי שאחד נהרג בחינם ומגיע לו עונש שגרם מיתה לאחד מהם ובא מלאך וחילק את המילה או לשניים את הא' שם אצל בגתנא ונהיה בגתנא ואת הו' שם אצל תרש ונהיה ותרש וא"כ שניהם רצו להרוג את המלך והריגת שניהם היתה כדין.

"וקראו לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" (י' - ט')

"ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" (י' - י"א)

שני פסוקים אלו יש להם את אותם טעמי המקרא. ותמוה, הרי ה"ככה יעשה" השני נאמר על ידי המן בעת לכתו ברחוב כאוב ומושפל - הולך ומכריז לפני מרדכי הצדיק: "ככה יעשה לאיש אשר המלך"? ואילו הראשון היה כשאמר למלך משה צריך לומר למי שהמלך חפץ ביקרו, ואז היה בטוח שהוא המועמד לקבל כבוד ויקר זה. אומר הגאון רבי בן ציון פלמן זצ"ל (מוסף ש"ק י"ג מפי הרד"ג שמואל בויאר שליט"א), כל זה כלול בציווי של אחשוורוש להמן הרשע "אל תפל דבר מכל אשר דברת", הכל מכל כל כפי שדברת - אל תפל דבר!, אותם המילים, אותו הניגון, באותה השמחה ובאותה המרץ, תכריו: ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו"

"ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו" (י' - י"א)

"והמן נדהף אל ביתו אבל וחפוי ראש" (י' - ב')

כתוב בגמ' [מגילה דף ט"ו:] שכשהמן הרכיב את מרדכי תחת ביתו של המן והכריז ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, הבת של המן חשבה שזה מרדכי ושפכה עליו קיטון של שופכין.

שאל רבי יהודה אריה דינר, איך הבת לא הכירה את הקול של אבא שלה שצועק "ככה יעשה לאיש"... איך היא יכולה לחשוב שזה שעומד בראש וצועק "ככה יעשה לאיש" זה מרדכי? הרי זה היה הקול של אבא שלה? ובגמ' בגיטין [דף כ"ג:] כתוב איך סומא מותרת באשתו לפי הקול שלה, זאת אומרת שאפשר להכיר טוב לפי הקול?

ותירץ בשם אחד המפרשים, שעד שהוא הגיע לרחוב שהיה גר המן, כבר היה צרוד, אז היא לא הכירה את הקול של המן.

עוד ביאר, שבאמת היא שמעה שזה קולו של המן, רק היא חשבה שהמן יושב על הסוס והוא צועק תסתכלו עלי "ככה יעשה לאיש"... היא ידעה שהוא כל כך משוגע על כבוד, שהוא מסוגל להגיד על עצמו...

"אל תפל דבר מכל אשר דברת" (י' - י')

בתרגום כאן איתא כאשר ציווה אחשוורוש להמן לעשות למרדכי את כל הכבוד, ביקש המן ממנו שמוטב לו ליהרג ולא יצטרך לעשות למרדכי את הכבוד הזה. ויש מקשים אם כך מדוע לא הרג את עצמו ולא יהיה לו את כל הבושה הזאת לבצע את ציווי המלך? מתרץ ה"שפתי צדיק" עפ"י דברי הגמרא שכאשר גזירים המלכות איזה גזירה על ישראל, ומת אחד מן השרים, הגזירה מתבטלת, והטעם הוא כי הגויים תולים את מקרה המוות כי ה' רוצה לנקום בהם על שמצערים את ישראל ולכן מבטלים הגזירה, ולכן פחד המן להרוג את עצמו כי אז תבטל הגזירה שגזר להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים.

ובאמת קשה לפי הנ"ל א"כ אחר שנתלה המן על העץ מדוע לא התבטלה הגזירה עד שאסתר היתה צריכה ליפול ולהתחנן לאחשוורוש לבטל הגזירה. מתרץ ה"בני יששכר" שאנשי המלוכה טענו שאין המן ראוי להחשיבו שר מאחר שהוא נכדו של אגג שהתחנן עם שפחה והמן הוא נכדה של השפחה ולכן לא ראוי שיבטלו הגזירה בשבילו.

"ויאמרו לו חכמיו ורש אשתו, אם מזרע היהודים מרדכי אשר החילות לנפול לפניו לא תוכל לו כי נפול תיפול לפניו, (י' - י"א)

שואל ה"נודע ביהודה", הרי המן כינס את יועציו שיעצו לו עצה טובה מה עושים מול מרדכי, אז איזה מין עצה זו שאומרים לו אתה תיפול מולו? התשובה: היועצים הסבירו להמן שברוע וברשעות לא יוכל עוד להשיג דבר מול מרדכי. שכן, "אשר החילות לנפול לפניו - לא תוכל לו". אלא מה? "אם מזרע היהודים מרדכי" - אם מרדכי הוא יהודי" עוד יש עצה ותקווה אחת והיא, "כי נפול תיפול לפניו, שימחל ויסלח לך שכן כיהודי בוודאי בעל הרחמים הוא ובוודאי ירחם עליך.

"הכסף נתון לך" (ה' א')

הכסף ביגמטריה מאה שישים וחמש, העץ גם בגימטריה מאה שישים וחמש, אחשוורוש רמז להמן בדבריו ש"הכסף נתון לך" רמז לו שלבסוף הוא "יתלה על העץ".

"כתבו על היהודים כטוב בעיניכם" (ה' - ה')

קשה איך שייך לכתוב אגרות שניות המבטלות אגרות הראשונות הרי כתוב "כי כתב אשר נכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב", מתרץ האלשיך הק', באיגרות הראשונות כתוב בלשון הזה להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים" ועכשיו מפרש שישלח את אותם אגרות, אך יעשה פסיק

אחר התיבות, "את כל" לפני תיבת "היהודים", ויוצא שכך פירושו, "להשמיד להרוג ולאבד את כל", מי ישמיד את כל הגויים, היהודים יעשו זאת, וזהו "ועתה כתבו על היהודים" דהיינו, את המילה "היהודים" כתבו כטוב בעיניכם" לכאן או לכאן ותשתנה המשמעות.

"ויקראו סופרי המלך אסתר" (ח' - ט')

בשעה שנחתמו אותם האיגרות ונתנו ביד המן ראה מרדכי שלש תינוקות שהיו באים מבית הספר ורץ אחריהם כיון שהגיע מרדכי אצל התינוקות שאל לאחד מהם פסוק לי פסוקך אמר לו "אל תירא מפחד פתאום וכו' פתח השני ואמר עוצו עצה ותופר דברו ולא יקום, פתח השלישי ואמר ועד זקנה אני הוא וכו' כיון ששמע מרדכי כך שחק והיה שמח שמחה גדולה, ע"כ המדרש [אסתר רבה ז"ח], מובא בשם הגר"א מוילנא זצ"ל לבאר מה מרמזים שלשה פסוקים אלו. מצינו ג' פעמים שבא עמלק להילחם עם ישראל א. בפרשת בשלח ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים ב. בפרשת חוקת וישמע הכנעני מלך ערד וכו' ופ' רש"י יושב הנגב זה עמלק אלא ששינו לשונם לדבר בלשון כנען שישאל לא יוכלו להתפלל עליהם לנצחם, אך ישראל התפללו אם תתן את העם הזה בידי וכו' בלשון כללי ג. הוא המן נצר זדון מזרע עמלק, ועל הג' פעמים הללו רומזים ג' הפסוקים הללו. א. המלחמה הראשונה אשר קרד בדרך היה בדרך מקרה, וע"ז נאמר הפסוק הראשון "אל תירא מפחד פתאום". ב. המלחמה השניה שניסו בתחבולות לשנות שפתם ע"ז נאמר בפסוק השני "עוצו עצה ותופר" ג. כעת בהמן שאמרו לו יועצו התבונן בכלים ראשונים שהתחילו עם ישראל מה קרה בסופם ואמר להם אלו קרד הוא וכבר בא נבוכדנצר והחריב את ביתו וכו' כמבואר במדרש, וע"ז נאמר הפסוק השלישי ועד זקנה אני הוא'

ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות תכלת וחזר וכו' והעיר שושן צהלה ושמחה. (ח' - ט"ז)

על פי פסוק זה מיוסד הפיוט שאומרים אחרי קריאת המגילה "שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי". ויש להבין מה השמחה הגדולה דווקא בראותם את הציצית- תכלת מרדכי, מתרין מהר"ש מבעלזא, עפ"י הגמרא במגילה שבתו של המן חשבה שהרוכב על הסוס בבגדי המלך זה אביה המן וההולך לצידו זה מרדכי אבל עם ישראל הכירו את מרדכי אע"פ שלבש בגדי מלכות על ידי שראו את התכלת בציצית שלו ואז צהלו ושמחו בראותם תכלת מרדכי.

"ליהודים הייתה אורה ושמחה ושישון ויקר" (ח' - ט"ז)

מובא בילקוטי מהרי"ל שמהפסוק שלפנינו לומדים שחג הפורים מסוגל ל"בני חיי ומזוני" דהיינו לבנים, לחיים ארוכים ולפרנסה טובה. נאמר בגמרא: "אורה זו תורה... ששון זו מילה... ויקר אלו תפילין [מגילה ט"ז] "תורה" זוהי כנגד פרנסה, כי אמרו חז"ל: [אבות פ"ג מ"ז] "אם אין קמח אין

תורה" "מילה" זהו כנגד בנים ו"תפילין" זה כנגד חיים, משום שאמרו חז"ל "כל המניח תפילין מאריך ימים" [מנחות מ"ד א].

"ובשנים עשר חדש הוא חדש אדר בשלושה עשר יום בו" (ט' - א')

המספר שלוש עשרה נחשב בתרבות הגויים כמביא מזל רע, הוא מבטא חוסר מזל! יש רחובות בהן מדלגים על מספר שלו עשרה כמספור הבתים, הדירות, או הקומות בבנין. גם כאשר מבקרים בבתי מלון בחו"ל רואים פעמים רבות שהמספר שלוש עשרה אינו מופיע במספר הסידורי של חדרי המלון, או שמדלגים עליו לגמרי, או שהוא מופיע בצורה אחרת כגון 12/1 או 12/2.

והשאלה המתבקשת מדוע? ללא ספק שמספר זה לא נעלם באופן אקראי. אלא יש דברים בגו. יש הטוענים שההסבר לכך הוא, כי לאותו האיש, יש"ו היו שלשה עשר תלמידים. ולבסוף אחד מהם בגד בו ועזבו, מאז החליטו שמספר שלוש עשרה הוא מספר רע.

אמר רבי יעקב אדלשטיין: [הובא בספר "תתן אמת ליעקב" ח"א] לי נראה שהתשובה לכך נמצאת במגילת אסתר! שם נאמר "ביום שלוש עשר לחדש אדר... ועשה אותו יום משתה ושמחה" [ט' - א' - ח].

יום י"ג באדר נקבע אבל המן הרשע ליום גורלי לאומות העולם, ביום זה גזר לכלות את ישראל, אך לבסוף נתקיים "ונהפוך הוא" ונעשה ליום שמחה גדולה לעם ישראל. היה כאן יום מיוחד בו התגלה כבודו של הקב"ה ויכולת שליטתו על העולם והנבראים. אך אומות העולם לא רק שראו את ההיפך, אלא הבינו שהמספר שלוש עשרה הוא זה שגורם להם מזל והשפעה רעה. לכן במשך דורי דורות נתפס בתודעתם שהמספר שלוש עשרה הוא ללא מזל.

אולם אצל עם ישראל בדיוק ההיפך, המספר שלוש עשרה נתפס כבעל משמעות מיוחדת: מצינו שלוש עשרה מידות של רחמים. שלוש עשרה עיקרים, שהם יסודות האמונה. שלוש עשרה הוא הגיל בו כל ילד יהודי נכנס לעול המצוות. ועוד, כמו כן השם 'אחד' עולה בגימטריא שלוש עשרה וכן השם הוי"ה בעצמו.

"ובבזה לא שלחו את ידם" (ט' - י')

לכאורה קשה, למה באמת לא שלחו את ידם בבזיה, והרי באגרת שנחתמה בטבעת המלך, היה כתוב ושללם לבזו. ורש"י מפרש, שלא יתן אחשוורוש עין צרה בממון. ויש מפרשים, שרצו לתקן מה שלקחו שלל במלחמת עמלק בזמן של שאול, כמו שנאמר שם "ותעט אל השלל", לכן תיקנו זאת במלחמת המן שהוא מזרעו של עמלק, ולא לקחו כלום.

"את יום ארבעה עשר לחודש אדר שמחה ומשתה ויום טוב ומשלוח מנות איש לרעהו" (ט' - י')

"לעשות אותם ימי משתה ושמחה ומשלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביזנים" (ט' - כ')

אם מתבוננים בפסוקים שלפנינו ניתן להבחין במספר הבדלים. ראשית, מה פשר שינוי הלשון בין הפסוקים? בפסוק הראשון נאמר: "יום שמחה ומשתה" ואילו בפסוק השני נאמר: "משתה ושמחה". כמו כן מדוע לא מוזכר בפסוק הראשון מצות "מתנות לאביונים" כפי שמוזכר בפסוק השני? מסביר המגיד מדובנא, הפסוק הראשון מדבר על הדור שבו אירע הנס והאנשים ראו כמו עיניהם את הנס הגדול, ולכן השמחה קדמה למשתה, ולכן כתוב קודם שמחה ואחר כך "ומשתה", ואילו הפסוק השני מדבר על הדורות הבאים, דורות שלא ראו את הנס כמו עיניהם, דורות אלו צריכים קודם להתחיל במשתה, והוא יגרור אחריו את השמחה, לכן כתוב תחילה "מי משתה" ואחר כך "ושמחה". זו הסיבה גם שלא מוזכר עניין "מתנות לאביונים" בפסוק הראשון, כי בדור שבו היה נס לא היה צורך מיוחד לשמח אביונים, גם בלי זה שמחתם היתה גדולה, מה שאין כן לדורות הבאים שצריך לערוך משתה כדי לשמוח צריך גם לדאוג לאביונים, לכן מוזכר בפסוק זה העניין של "מתנות לאביונים".

"כי המן בן המדתא צורר כל היהודים" (ט"ו י"ט)

אמר המהר"ם שפירא זצ"ל, "צורר" מלשון כורך וקושר כמו לצרור מעות. מי שעזר בגזירותיו להביא את היהודים לידי אחדות, לידי "לך כנוס את כל היהודים", היה המן ה"צורר". בכל דור קמים עלינו סוגי המן שונים שבעצם, לא רק שאין בידם להזיק אלא שהם "צוררים" ומלכדים את כל היהודים באגודה אחת ואל לנו לפחד.

"והחודש אשר נהפך להם מיגון לשמחה" (ט"ו - כ"א)

בזכות מרדכי נהפך להם החודש מיגון לשמחה. דבר זה רמוז בגימטריה. הגימטריה של "מיגון" היא מאה ותשע, והגימטריה של "לשמחה" היא שלוש מאות שמונים ושלוש. ההבדל בין שתי הגימטריות הוא מאתיים שבעים וארבע, וזו הגימטריה של מרדכי.

"מתנות לאביונים" (ט"ו - כ"א)

כתוב בספר "אור המאיר" האות הראשונה והאחרונה של המילים "מתנות לאביונים" הן אותיות מת וט ובאמצע יש את האותיות ת ונ. דבר זה רומז למה שכתוב [משלי י"ב] "וצדקה תציל ממות", דהיינו אם נותנים צדקה מציל ממיתה.

"כי המן בן המדתא צורר היהודים כתב על היהודים לאבדם" (ט"ו - כ"ד)

יש להקשות למה שאל אחשוורוש "מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן" הרי הוא עצמו חתם על הגזירה? וכן קשה מדוע אמרה אסתר "ואילו לעבדים ולפחות נמכרנו החרשתי": מדוע תשתוק על מכירת אחיה לעבדים? מתרץ ה"אוהב ישראל" כי באמת כתב אחשוורוש על היהודים לאבדם עם האות ע' כלומר למכרם לעבדים, והלך המן ושינה וכתב לאבדם באות א' כלומר להרגם ועל זה שאל אחשוורוש מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו ליבו לעשות כן, וגם מובן מה שאמרה אסתר כי אילו זה

היה הגזירה החרשתית, כי על זה חתם המלך, אך הוא שינה וכתב לאבדם ח"ו.

"אמר עם הספר ישוב מחשבתו הרעה" (ט"ו - כ"ה)

אומר הגר"א מוילנא, סגולה נגד מחשבות זרות בתפילה, להתפלל מתוך סידור. והראיה, מן הפסוק הזה: "אמר" והתפלל, "עם הספר", אז "ישוב מחשבתו הרעה".

"קראו לימים האלה פורים על שם הפור" (ט"ו - כ"ז)

קשה מדוע קוראים "פורים" ולא קוראים לימים האלה "פור" על שם הפור? מתרץ החיד"א, השם פורים כולל את כל הימים טובים פ' פורים פסח, ר' ראש השנה י' יום הכיפורים ט' מתן תורה. ה"יערות דבש" מתרץ: היו שתי גורלות, - כתוב בפסוק [ג' - ד'] "הפיל פור הוא הגורל לפני המן מיום ליום ומחדש לחדש" משמע שהיו שני גורלות - גורל אחד של יום, וגורל אחד של חודש. לכן, היות והיו כאן שני גורלות, לכן קוראים לזה פורים, על שם שני הגורלות.

ובאיזו צורה עשו זאת, אם היו לוקחים תיבה אחת, ומכניסים בה שנים-עשר חודשים, ובתיבה השניה מכניסים שלושים יום... זה לא נקרא גורל, כי תמיד יצא יום ותמיד יצא חודש... הגורל האמיתי הוא כמו שעשו אצל הזקנים... שהקב"ה אמר למושה רבינו לקחת שבעים זקנים... איך בוחרים שבעים זקנים? לוקחים ששה מכל שבט, ובסה"כ יש שבעים ושניים זקנים, על שבעים פתקים כותבים זקן, ועל שניים משאירים ריק... שבעים יוציאו זקן, ושניים יוציאו ריק... אז יודעים שזה נבחר, ושניים לא נבחרו... אז יש אופציה, ששניים לא יכנסו בגורל.

אומר ה"יערות דבש" - שגם המן עשה כזה גורל, הוא לקח קלפי אחת, ובה היה כתוב שנים-עשר חודשים... ובשני שנ"ד ימים = 354 ימים... הכניסו את היד לקלפי של הימים, ולקלפי של החודשים ומוציאים פתק אחד, ויצא חשון... ומהצד השני ויצא מאתיים ושמונים. זה מספר שלא יכל להתאים לחודש חשון, כי חודש חשון יכל להיות בין היום השלושים ליום השישים של השנה, אם יצא מאתיים ושמונים, זה צריך לצאת בחודש תמוז, לכן שמו שני גורלות מיום ליום ומחדש לחדש, כדי לברר שהחודש מתאים ליום... אבל אם יוצא חודש חשון, ויוצא לך ארבעים וחמש אז זה מתאים! לכן כותב "היערות דבש", גורלות, על שם שני הגורלות - גורל אחד על היום, וגורל אחד על החודש.

בספר "שואל ומשיב" מתרץ, עשו את הגורל, כמה וכמה פעמים כמו שעשו אצל יונה. כתוב ביונה [א' - ד'] "ויאמרו איש אל רעהו לכו ונפילה גורלות ונדעה בשלמי הרעה הזאת לנו ויפלו גורלות ויפל הגורל על יונה". אומר ה"שואל ומשיב" - הפילו את הגורל כמה פעמים, לא פעם אחת. פעם אחת יצא יונה, ועוד פעם יצא יונה, ועוד פעם יצא יונה... גם כאן הפילו גורלות, והגורלות שהפילו, היו מספר פעמים. פעמיים גורלות, ומכאן השם "פורים".

”ודבר שלום לכל זרעו” (י - ג)

אסתר ברוח הקודש נאמרה. [מגילה ו.]

מגילת אסתר מתחילה במילה ”ויהי” ומסתיימת במילה ”זרעו” בגימטריא יחד הם 314, והשם ש-ד-י ג”כ בגימטריא 314 לרמז שהמגילה נכתבה עפ”י השם.

והרוקח כתב, המגילה מתחילה בתיבת ”ויהי” ומסיימת בתיבת ”זרעו” יחד הם בגימטריא ”מרדכי היהודי”

פסוקי המגילה

כתב בספר ”מעשה רוקח” במגילת אסתר יש קס”ו פסוקים ולמה דווקא מספר זה, ויש לרמז בזה מחיית עמלק שמוזכר בתורה ב’ פעמים בפרשת בשלח יש ט’ פסוקים, ובפרשת כי תצא יש ג’ פסוקים, וכשתמנה התיבות ב”ד פסוקים הללו תמצא מכוון קס”ו תיבות.

רות - אסתר

מתוך כל כ”ד ספרי הקודש לא נקרא שום ספר על שם אישה חוץ מב’ ספרים אלו מחמש מגילות, והטעם הוא ששניהם מסרו נפשם על הדבר, רות אמרה באשר תמותי אמות, הסכימה לקבל עליה אפילו מיתה ובלבד שתתגייר ותצטרף לעם ישראל, וכן אסתר אמרה וכאשר אבדתי אבדתי, למען הצלת עם ישראל. [שפתי חכמים]

ברכת הרב את ריבנו

כתוב בספר הרוקח, יש לשים לב לחמשה לשונות. א. הרב את ריבנו, ב. הדין, ג. והנוקם, ד. והמשלם, ה. והנפרע. כנגד מה נתקנו, כנגד חמשה לשונות של צער שמוזכר במגילה, א. צום, ב. בכי, ג. ומספד, ד. שק, ה. אפר, לומר לך שהקב”ה דן את העמים ונוקם את נקמתו בהם ומשלם ופורע להם עונשם ונתן למרדכי הצדיק ה’ לבושים כמ”ש ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש א. תכלת, ב. חור, ג. עטרת זהב, ד. בוץ, ה. ארגמן, והנה נזכר במגילה ה’ פעמים המילה ’פורים’ כנגד ה’ זמנים שקוראים את המגילה: י”א י”ב י”ג י”ד ט”ו, לא פחות ולא יותר. וזה נרמז במילים ”לקיים את ימי הפורים האלה בזמניהם” נוטריקון ה’ זמנים.

”שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי”

יש להבין מה השמחה הגדולה דוקא בראותם את הציצית - תכלת מרדכי, מפרש האדמו”ר מהר”ש מבעלז עפ”י הגמרא במגילה שבתו של המן חשבה שהרוכב על הסוס בבגדי המלך זה אביה המן, וההולך לצידו זה מרדכי. אבל עם ישראל הכירו את מרדכי אע”פ שלבש בגדי מלכות, על ידי שראו את התכלת בציצית שלו, ואז צהלו ושמחו באותם תכלת מרדכי.

יש אומרים בדרך צחות, שיכור שלא רצה שבניו ילמדו ממנו להשתכר, אמר לבניו סימן שידעו מתי צריכים להפסיק לשתות. ”אתם רואים את שני אנשים שנמצאים במדרכה ממול?” כשתראו שיש שם ארבעה אנשים תדעו שצריכים לחדול משתיה”, אבל אבא נענו בניו ”יש שם רק אדם אחד”.... כך נפרש בדרך צחות, ”על כן” כן בגימטריה יין בשל היין הרב ששותים היהודים בחג זה קראו לימים האלה ”פורים” על שם הפור כל בקבוק נראה לו כשניים.

”על כן קראו לימים האלה פורים” (ט - כ”ו)

שלוש פעמים כתוב במגילה כתוב פורים בכתוב מלא עם וי”ו [פרק ט’ פסוקים כ”ו כ”ח כ”ט], ושתי פעמים פורים בכתוב חסר בלי וי”ו [שם פסוקים ל”א ל”ב], יש בזה רמז יפה, שאם חל פורים רק בשני ימים י”ד וט”ו כמו בכל שנה, אז יש בכל פורים ו’ מצוות שיש לקיים באותו היום, קריאת המגילה, קריאת התורה של ויבא עמלק, אמירת על הניסים, סעודת פורים, מתנות לאביונים, ומשלוח מנות, אבל אם יש פורים המשולש, אז זה פורים חסר, שאין ביום הפורים אלו ו’ המצוות, שאז זה מתחלק, שביום הראשון, דהיינו שבערב שבת רק מגילה ומתנות לאביונים, וביום השני דהיינו בשבת, יש ויבוא עמלק ואמירת על הניסים, ובשלישי שזה יום ראשון, משלוח מנות וסעודת פורים. עוד רמז יש בזה, למה שכתוב במגילה נקראת ביי”א י”ב י”ג י”ד ט”ו, ששנים מאלו ימים הם מלכתחילה, וזה י”ד וט”ו, ושלשה ימים הם רק בדיעבד, לבני הכפרים שמקדימין ליום הכניסה.

”ורצו לרוב אחיו” (י - ג)

מדוע היה רצוי רק לרוב אחיו, ולמי לא היה רצוי, אומר האלשיך הק’, הנה מרדכי היה משבט בנימין לכן הם ציפו שיקרב את שבטו יותר משאר השבטים, אבל מרדכי הצדיק לא עשה שום הבדל בין יהודי ליהודי וקירב את כולם, והיה אומר שלום לכל זרעו גם לאלה אשר ידע שהוא לא רצוי להם, וכן אמר שלום לכל אחד אף לקטנים כשפגשם בדרך היה מקדים להם שלום ולא ראה בזה פחיתות כבוד.

”לרוב אחיו” (י - ג)

אמרו חז”ל שפרשו ממנו מקצת סנהדרין מפני שהיה בטל מלימודו עבור צרכי ציבור, והקשו המפרשים הרי מה שביטל מתורתו היה עבור הצלת נפשות שדוחה כל התורה כולה ואיזה טעם יש להם נגדו, מתרץ ה”חתם סופר” שודאי נהג מרדכי כדון אבל משמים אין ממצאיים לאדם מצות פיקוח נפש שידחה לימודו אלא א”כ תורתו שלומד אינו פועל כל כך בשמים כמו הפיקוח נפש שבו מתעסק לכן פירשו ממנו מקצת סנהדרין.

פנינים

חודש אדר ומזל דגים

ידוע כי י"ב חודשים בשנה הם כנגד י"ב שבטי י-ה. אומר רבי לוי יצחק מברדיטשוב ("קדושת לוי" תצוה ואדר עיי"ש): חודש אדר הוא כנגד יוסף, וממנו יצאו שני שבטים, לכך חודש אדר פעמים מעובר ויש לפעמים שני חודשים. לכן חודש אדר מזלו דגים, שהוא בבחינת יוסף, שנאמר בו "וידגו לרוב בקרב הארץ", שזרעו של יוסף נמשל לדג. ואותיות דג בהיפוך הם גד, מלשון מזל, כי בחודש אדר נתהפך - נתרומם מזל ישראל.

וכמו ביוסף שהוא שני שבטים: אפרים ומנשה. מנשה רומז על צרות ישראל - "נשני". ואפרים רומז על הטובות - "הפרני". כן הוא בחודש אדר. בתחילה היתה צרה גדולה לעם ישראל, בחינת מנשה, ואחר כך, לבסוף נהפך הכל מיגון לשמחה, בחינת אפרים.

לזה מרמז הצירוף אותיות 'דג גד': מקדים רפואה למכה - גומל דלים!

משנכנס אדר מרבנים בשמחה

אמר מרן הגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך ["הליכות שלמה" ח"י הערה 35]: "מרבין בשמחה" אין הכוונה שיש להרבות בפעולות של שמחה דווקא, אלא עיקר הכוונה להסיר מלבם בימים אלה כל דאגה ועצב!

רבי יעקב אדלשטיין נשאל, כיצד מקיימים "מרבנים בשמחה"? והשיב: להרבות בשמחות, כגון, להרבות בשמחת סיומי מסכתות. או לדוגמה, בסעודת שידוכים, לקובעה בחודש אדר. וכדומה, כאשר יש אירועים משמחים, שיש התלבטות באיזה תאריך לערוך אותם, כדאי מטעם זה לעשותם בחודש אדר.

פרשת זכור

זמן החיוב בקריאת פרשת זכור

מנהג ישראל לקרא בכל שנה בשבת שלפני פורים פרשת זכור. אמנם החינוך [תר"ג] כותב ודי לנו בזה לזכור ענין פעם אחת בשנה או שתי שנים ושלש. ומוסיף דמי שלא קרא כל החיים הוא ביטל עשה זה. וביאר את דבריו כי עיקר זכירת מה שעשה עמלק אינו רק שלא תשכח שנאתו מלבנו ודי לנו לזכור העניין פעם אחת בשנה או שתי ושלוש שנים.

יוצא לפי החינוך, שחיוב קריאת פרשת זכור הוא לא כל שנה, אלא אפילו פעם בשלוש שנים, וכך גם יוצא מחיוב מן התורה.

בשו"ת "חתם סופר" [אבן העזר ח"א תשובה קי"ט] הביא את לשון הרמב"ן [ויקרא כ"ה - כ"ט] ללמוד ממנו מן התורה שישעור שכחה הוא שנה, וז"ל ה"חתם סופר": "וג"ל מזה מה שאנו קורין פרשת זכור פעם אחת בשנה, ולרוב הפוסקים הוא דאורייתא או סמך מן התורה דכתיב לא תשכח, וישעור שכחה היא שנה, וא"כ במערבא דמסקו לאורייתא בתלתא שני נמצאת שנה אמצעית אין בה לא פרשת עמלק בפרשת בשלח ולא פרשת עמלק שבפרשת כי תצא, רק מה שקורין פרשת זכור. ונמצא אם שנה מעוברת

עוברים על לא תשכח, אלא ע"כ ילפינן מערי חומה שכך הוא שיעור שכחה.

ולפי"ז גם בשנה מעוברת די במה שיוצא יד"ח בקריאת זכור אף שכבר עברו יותר מ-י"ב חודש מהקריאה הקודמת.

אמנם במנהגי ה"חתם סופר" [פ"ט] כתוב שבשנה מעוברת החתם סופר היה מכוון בפרשת כי תצא [שלפני שנת העיבור] לצאת ממצות זכירת מחית עמלק כדי שלא יהיה יותר משתים עשרה חודשים שלא ישמע זכור.

וכן המהר"ם שיק [עשה תר"ה] שאל את ה"חתם סופר" מה נעשה בשנה מעוברת, שהרי שכחה זה י"ב חודש כמו שכתוב בגמ' בבא מציעא לגבי יאוש של אבידה שאחרי י"ב חודשים יש דין יאוש, וא"כ מה יהיה אם יש יותר [כמי בשנה מעוברת], וענה שמכוין לצאת בפרשת כי תצא.

רבי ישראל וועליץ זצ"ל לראב"ד פרשבורג, יישב את הסתירה בדברי ה"חתם סופר", שמעיקר הדין זוכרים שנה שלימה [אפילו כשהיא מעוברת], ורק לעצמו החמיר ה"חתם סופר" לצאת בפרשת כי תצא.

והמשנ"ב [סימן תרפ"ה - ס"ב] כותב, שאם שכחו לקרוא אחד מארבע פרשיות [כולל פרשת זכור], אין צורך לקרוא בשבוע הבא. ומשמע כמו החינוך שאין חיוב מעיקר הדין לקרוא כל שנה.

פורים

שואל רבי יעקב גלינסקי בספר "והגדת" על מגילת אסתר, - איך אפשר לקרוא ליום של הנס, על שם הצרה? חג הפסח קוראים על שם מה שהקב"ה פסח על בתי ישראל, חג הסוכות על שם שהקב"ה הושיב את עם ישראל, מדוע א"כ קוראים לפורים על שם הפור... הפור היה זה שהביא את הצרה על עם ישראל? משל למה הדבר דומה, ליהודי שהולך בסמטאות העיר העתיקה, פתאום רודף אחריו ערבי עם סכין חדה וארוכה וצועק "אללה הוא אכבר.. איטבח אל יהוד !!! רץ... רץ... רץ... היהודי כבר מרגיש את הערבי נושם בעורפו, פתאום נכנס היהודי לסמטה, ומהסמטה קופץ על הערבי כלב ענק ואימתני ונושך את הערבי והסכין נופלת על הרצפה... והיהודי ניצל ממוות, שואל רבי יעקב גלינסקי - אותו יהודי קובע את אותו יום ליום חג, איך הוא יקרא ליום זה? "יום הנס" ... "יום העיר העתיקה" ... "יום הסמטה" ... או "יום הכלב"? כל שם שנבחר - מתאים. דבר אחד בטוח שהוא לא יקרא לו - יום הסכין... כי הסכין היא הצרה... לא הגיוני שנקרא לו על שם הצרה... אומר רבי יעקב גלינסקי - אבל אם הערבי הזה נפל, ואותו סכין שהיתה צריך לדקור את היהודי, נכנסה לערבי בלב... איך נקרא אז ליום הזה? יום הסכין!

אומר הרב גלינסקי - הפור היה ההצלה של עם ישראל... מצד אחד זה היה הצרה, ומצד שני זה היה ההצלה. מה היתה ההצלה? הנה רואים אנו במגילה, שאחשוורוש פעל תמיד להוציא מיד את רצונותיו אל הפועל, ושתי נהרגה מיד באותו יום שלא הסכימה לבא אליו, בגתן ותרש נהרגו בסמיכות למה שתכננו, המן נהרג באותו יום שאסתר אמרה למלך שהמן הוא זה שרוצה להשמיד את עמה, הפעם היחידה שלקח זמן בין המחשבה לביצוע התכנית, היה בתכניתו של המן להשמיד להרג ולאבד את

כל היהודים, שלקח כמעט שנה בין הטלת הגורל לבין זמן הביצוע, אומר רבי זלמן סורוצקין – נתאר לעצמנו אם אחשוורוש היה נותן אישור להשמיד, להרוג ולאבד את כל היהודים, והם היו עושים את זה באותו רגע, הולך המון ואומר "אני לא מפיל גורלות, קיבלתי אישור לביצוע מידי "היהודים לא היו מתכנסים... ולא היו עושים עצרות תפילה... מיד למחרת בבוקר, באים לבית הכנסת, ושוחרטים את כולם... כי זו הגזירה... אין להם זמן להתארגן בכלל... הפור שהוא הפיל, שזה יפול בשנה הבאה, בעוד 12 חודשים... בי"ג באדר בשנה הבאה... זה עצמו היה הנס! היות וזה היה הנס... לדחות את הצרה לשנה הבאה, לכן קראו לימים האלה פורים, על שם הפור... כי זה הביא את הנס!

בדרך צחות אומרים: בפסח אדם נפרד מהלחם האהוב עליו, בשבועות אדם נפרד ממיטתו, ביום כיפור מכל ענייניו הגשמיים, בסוכות מביתו, אך בפורים לפעמים אדם נפרד מדעתו...
באופן אחר: ביום הכיפורים אדם מתעלה ומתרומם למדרגות גבוהות ונשגבות, ואע"פ שאינו אוהז שם, מ"מ מאימת הדין מגיע לזה, ועכ"פ מראה שהוא מעוניין להיות שם, וכן בפורים נכנס יין יצא סוד, וע"י שאדם שותה ומשתכר, מתגלה פנימיותו, ומראה מהם שאיפותיו, ומדי הדרגה שהוא שואף אליה, ועי"ז יכול להגיע אל עצמו ולהוציא את תוכו הפנימי ללא הפרעות מחשבות והרהורים.

קריאת המגילה

בחורים נכנסו לשלוח מנות בביתו של רבי אברהם גניחובסקי זצ"ל, הוא רצה לשמחם והניח חידה פשטנית: יש לפניכם שני בעלי קריאה, היודעים היטב לקרוא את המגילה בדקדוקיה, את אחד מהם צריך לשלוח לקרוא בירושלים ואת השני בבני ברק. את אחד מהם קורא איטי והשני מהיר קצת. נשאלת השאלה את מי מהם יש לשלוח לקרוא בירושלים ואת מי בבני ברק, את האיטי או את המהיר?... הם לא ידעו להשיב, והוא השיב, כדרכו: לכאורה את האיטי לשלוח לירושלים ואת המהיר לבני ברק, כליל פורים שהקהל עדיין בתענית עדיף המהיר על פני האיטי... לא להכביד על התענית.

יום כיפורים כפורים

משמע שיום כיפור דומה במעלתו לפורים. מדוע?

יום כיפור יכול לחול רק בארבעה ימים בשבוע ימים שני רביעי חמישי ושבת, לעומת זאת יום הפורים יכול לחול רק בימים ראשון שלישי חמישי ושישי, בימים שלא יחול בהם יום כיפור, חוץ מיום מחמישי שגם פורים וגם יום כיפור יכולים לחול בהם. מה מונח בזה? כתוב במשנה [גלים פ"ז משנה י"ה] ויש במה שנברא ביום הראשון טומאה, בשני אין בו טומאה, בשלישי יש בו טומאה, ברביעי ובחמישי אין בו טומאה, חוץ מכנף העוז וביצת נעמית המצפה. אמר רבי יוחנן בן נורי מה נשתנה כנף העוז מכל הכנפיים. כל שנברא ביום השישי טמא.

חייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע (מגילה ז:)

אומר רבי אהרן לייב שטיינמן זצ"ל, החיוב הוא על איניש לבסומי, מי שהוא בבחינת איש עליו יש חיוב לבסומי, אבל מי שכשהוא יהיה שתוי הוא לא יהיה בבחינת איניש אלא בבחינת בהמה, אינו חייב בעד דלא ידע, אלא א"כ הוא לא יהיה בבחינת איניש אלא בבחינת מלאך אזי הוא מחוייב לבסומי.

מרדכי מן התורה מגין

שואלת הגמ' בחולין [קל"ט:], מרדכי מן התורה מגין, דכתיב "מר דרור", ומתרגמים "מירא דכיא". אומר ה"חתם סופר", "מר דרור" זה מרדכי, ומ' בשמים ראש" שכתוב מיד אחר כך לומדים שמדבר מאוס אפשר לעשות בושם. כמו כן בענין מרדכי, מדבר לא טוב נהיה דבר טוב. משמע בן גרא שקילל את דוד קללה נמרצת, יצא מרדכי. [מגילה י"ג].

אומר ה"חתם סופר" גם המשך הפסוק מדבר על מרדכי, מרדכי היה מצאצאיו של שמעי בן גרא, כמה שנים עברו משמע בן גרא ועד מרדכי? שלמה המלך היה בן שנים עשרה כשאביו דוד נפטר, עוד שבע שנים עד שבנה את בית המקדש, ועוד ארבע מאות ועשר שנים שבית המקדש עמד על תילו, יוצא לנו, ארבע מאות עשרים ותשע שנה. מרדכי חי בסוף גלות בבל, וא"כ צריך להוסיף עוד שבעים שנה, ביחד ארבע מאות תשעים ותשע שנים. שמעי בן גרא ודאי היה מבוגר יותר משלמה המלך, שהרי

ביאור דברי המשנה הוא: ביום ראשון נברא הארץ. כלים שנעשו מן האדמה נגון כלי חרס, מקבלים טומאה. ביום שני נברא הרקיע. כלים שנבראו מהרקיע אינם מקבלים טומאה. ביום שלישי נבראו העצים. כלים שנעשו מעץ, מקבלים טומאה. ביום רביעי נבראו המאורות. ומה שנברא מהם לא מקבל טומאה. ביום חמישי נבראו עופות ודגים כלים שנעשו מהם אינם מקבלים טומאה מלבד שני דברים שמקבלים טומאה מדרבנן שהם כנף העוז וביצת הנעמית. ביום שישי נבראו החיות הבהמות והאדם כל כלי שנעשה מהם מקבל טומאה.

אומר היהודי הקדוש מפשיסחא יום כיפור חל רק בימים שנבראו בהם דברים שאינם מקבלים טומאה, דהיינו יום שני שנברא הרקיע, יום רביעי שנבראו המאורות, יום חמישי שנבראו בו העופות והדגים, והשבת. לעומתו פורים חל בימים שכן מקבלים טומאה, שהם ימים ראשון שלישי חמישי ושישי.

ולכאורה איך יתכן שיום חמישי מצד אחד מקבל טומאה ומאידך לא מקבל טומאה? אלא אומר היהודי הקדוש מפשיסחא, מדאורייתא הוא לא מקבל אבל מדרבנן הוא מקבל.

לפי"ז אפשר לבאר מה שאמרו יום כיפורים כפורים. כי יום כפור חל רק בימים שאין בהם טומאה, לעומת פורים שהקדושה שלו יכולה לחול גם בימים שיש בהם טומאה.

ששולחים בשר עם גוי וחוחתכים בצורת משולש זה סימן טוב ומותר באכילה כי בוודאי הגוי לא החליף באחר.

הכאת המן

רמז למה שמכין בשעה המן, כתוב בפסוק [דברים כ"הב] "והיה אם בן הכת הרשע", סופי תיבות המן, רמז שיש להכות כשמזכירים המן. רמז נוסף, היצילני נ"א מיד ר"ת המן. וע"י זה יתעורר פחד לכל הגויים שתהיה להם מפלה כמו המן. ו"בעל הטורים" כתב "מחה אמוחה" בגימטריא "זה המן".

תחפושות

מנהג ישראל להתחפש בימי הפורים. כתב בספר "שיבולי הלקט" שהדבר נועד כדי לאפשר לאנשים לבקש צדקה לקראת חג הפסח בלא שיצטרכו לחשוף את עצמם.

כיהן כראש הסנהדרין של שבט בנימין, וא"כ עברו לפחות חמש מאות שנה. וזה מה שאומר הקב"ה למשה, "ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מאות", מתי המר ייהפך לדרור, אצל מרדכי לקח חמש מאות שנה, ע"ז נאמר מר דרור חמש מאה.

מנהגים

מנהג לתלות בבתים - מזל דגים

בחודש אדר נהגו ישראל לתלות בבתים טבלאות בהן מצויירים דגים שהם מזל החודש, והפתגם "משנכנס אדר מרבנים בשמחה". רבים שאלו, מפני מה תולים זאת בכותל ודווקא מזל פתח הכניסה לבית, שהרי לא מובא ביאור לזה בספרים. וביאר בספר "ילקוט אברהם" [תרפ"ו] לפי שבכל בית מזל הכניסה יש מקום של אמה בלי סיד, זכר לחורבן. לכן התקינו בחודש אדר, שהוא זמן שמחה להדביק טבלאות על אותו המקום, כדי שלא יראוהו בזמן שמחה ויבואו לידי עצב!

רמז למשתה הפורים מן התורה

הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא אמר רמז למשתה הפורים מן התורה. בפרשת בשלח במי מרה כתוב "וילונו העם על משה לאמור מה נשתה" [שמות ט"ו - כ"ה], פירושו, והעם - אלו ערב רב, באו בטענה: בכל חגי היהודים יש שמחה בבשר ויין, אולם "כדת של תורה" אכילה מרובה משתיה. אבל אנחנו רצוננו ביום מיוחד לשתייה כמו בזמן שהיינו גויים והורגלנו לשתייה לשם משתה. ללא אכילה שמרובה מהשתייה, אם כן, "מה נשתה" ביאורו מתי נשתה? ותשובת הקב"ה למשה הייתה: "ויורהו ה' עץ", לכשייתלו את המן על עץ גבוה חמישים - יהיה זה זמן מיוחד לשתייה.

להשכים קום

כתוב בספר "מטה משה", איתא בספ"ה"ק שיש חמשה ימים בשנה שצריך לקום בהשכמה יותר מכל השנה, ואלו הם בראשי תיבות של הפסוק "וישכם אברהם בבוקר" "אברהם" א' תשעה בא' ב' ביברית העולם ראש השנה ר' צומא ר'בא - יום כיפור ה' ה'ושענא רבא מ' מגילה יום הפורים, גם נרמז בסוף התיבות של ימים אלו א' ה'ושענא רבא' ב' תשעה בא' ב' ר' יום כיפור' ה' ראש השנה' מ' פורים.

אזני המן - קרעפלאך

יש נוהגים לאכול קרעפלאך שהוא בצק ממולא בבשר. יש "להקשות" איך אנו אוכלים בשר בתוך בצק הרי הבשר בפנים הבצק ולא רואים אותו וא"כ אסור באכילה כמו בשר שנתעלם מן העין שרב אוסר באכילה, ויש לומר שלכן אנו עושים אותו משולש כדי שיהיה מותר כמו שהגמרא אומרת

נערך לדפוס לע"נ המהנדל
רבי דוד בן רבי חיים הכהן עדני זצ"ל
נלב"ע כ"ח בניסן תשע"ד.

ולע"נ אחיו בעל-הייסורים
ראש ישיבת נתיב השבים באר-שבע הגה"צ
רבי שלום בן רבי חיים הכהן עדני זצ"ל
נלב"ע כ"ו בניסן תשע"ו.

ולע"נ אחיו בעל-הייסורים
ר' שמואל בן אבי חיים עדני הכהן ז"ל
נלב"ע י' באדר א' תשע"ט

לדפואת רעייתו הרבנית
סגולה תחי' בת שרה זוהרה

לקבלת הגליון בדואר אלקטרוני

יש לשלוח בקשה לכתובת

mideshenb@gmail.com